

פורצת קדימה

בימים שבהם ספרות סובבת את הרשתות החברתיות, מפתיעה הוצאת "קדימה", במיסודה של איסנה גולדין עם כותרים קלאסיים למבוגרים ולילדים ממבחר הספרות הרוסית. בשיחה ספרותית אנחנו צוללים לרומן המוקדם בין הספרות העברית לבין הספרות רוסית ומגלים שיריעה כל כך רחבה שעדיין לא התחלנו. על ההבטחה החדשה בסצנת הספרות הישראלית |

שרון דובקין | צילום בנימין אדם

רבות דובר על מקומה של העלייה הרוסית משנות התשעים במפת הספרות הישראלית, אבל אם נהיה אובייקטיביים הרי הרומן החל עוד עשרות שנים קודם עם חברות שלונסקי (יחידו) ורעיו, שבתרגומיהם תרמו לספרות הישראלית הצעירה את רבדיה הראשונים. כיום כמעט כל רומן ישראלי יגלה בין טפחיו מנגנונים, תמות ותזכורות לספרות הרוסית המפוארת, שהפכה ללחם חוקנו ועדיין, מה שתורגם הוא לא פחות מאשר "על קצה המזלג".

הפרודיה מרימה את הראש

מי שמתכוונת לעשות כאן צדק פואטי היא דוקטורנטית נמרצת מאוניברסיטת חיפה, איסנה גולדין, שביחד עם שורה של אקדמאיים מהארץ ומהעולם, ומשקיעים מסנט פטרבורג הקימו בשנת 2016 את הוצאת "קדימה", שנותנת במה ליצירות מהקאנון הרוסי, שעדיין לא תורגמו לעברית לצד מחקרים, הגות, פילוסופיה, פרוזה יפה וקלאסיקות לילדים. את כותר הפתיחה גולדין תרגמה, ערכה והוסיפה מסת מבוא וכתובים היא מתפקדת כעורכת וראש ההוצאה, כשאוטוטו היא גם מסיימת את הדוקטורט. בתפריט הביכורים של ההוצאה תמצאו את "כנפיים" של מיכאל קוזמין שכולו שיר הלל לאהבה חד מינית ועורר סערה בסצנה הרוסית עם יציאתו לאור בשנת 1906, את "מכתבים של אנשים חשוכים" שתרגם ד"ר נתן רום מלטינית וזו אחת הפרודיות הראשונות על אנשי הכמורה מהמאה השש עשרה. תמצאו שם הרבה דיבורים על נשים, חיין מין, יהודים ועוד (אמור לצאת בקרוב) ואת "דוסטויבסקי וגוגול לקראת התיאוריה של הפרודיה" מאת יורי טניאנוב מהאסכולה הפורמליסטית, הנחשבת מסה מוכוננת בחקר הספרות והיא מסמך היסטורי-תרבותי הסוקר מראה שנים בהיסטוריה של הספרות הרוסית. בשיחה עם גולדין היא מספרת שאל הספרות נמשכה מילדות, כאשר אמה הייתה מנתחת עימה אירועים ברומנים, דנה על הדמויות ועוברת סצנה במטרה

להעמיק את ההבנה הספרותית. גולדין גברה והחליטה להקדיש את חייה לחקר הספרות, עם תואר ראשון בספרות עברית ותואר שני בשפה הרוסית והאנגלית בספרות עברית באוני' חיפה. כיום היא בעיצומו של תואר שלישי והיד עוד נטויה. "הרעיון להקים הוצאה צמח אצלי לקראת סוף התואר השני", משחזרת גולדין. "בעבודת המאסטר שלי התמקדתי באלמנטים פרודיים ביצירתה של צרויה שליו 'חיי אהבה' והשוויתי אותם, בעזרת המסה של יורי טניאנוב, אחד הפורמליסטים הרוסים הגדולים, ל'בדמי ימיה' של עגנון. השוואה זו הראתה שהרומן של שליו מתפקד כפרודיה על סיפורו של עגנון. היתרון שלי היה שיכולתי לקרוא את טניאנוב בשפת המקור, אך לאחר שסיימתי את התואר שמעתי שיותר ויותר חוקרים מחפשים את עבודת המאסטר שלי כדי ליהנות מהתרגומים שהעמדתי לצורך העניין מהמסה של טניאנוב. זו הייתה הסנונית הראשונה. ראיתי צורך לתרגם את המסה ועצרתי את התואר שלי למספר חודשים כדי להקדיש את זמני למלאכת התרגום. כיום הוצאת 'קדימה' מונה עשרים וחמישה אנשים כולל פרופסורים, ראשי חוגים ואנשי אקדמיה מישראל, ארה"ב ומוסקבה ביניהם פרופ' ניצה בן-דב, פרופ' אליוט סימון, פרופ' מרגלית פינקלברג, ד"ר ולדימיר פפרני, פרופ' עמינדב דיקמן, ד"ר גרעון טיקוצקי, ד"ר הלנה רימון, פרופ' ליאוניד קציס, פרופ' ארקאדיי קובלמן וד"ר מאיה ערד.

חוזרים לקלאסיקות מהילדות

אך למרות הפתיחה המרשימה, שהורידה עוגן למרכז הקאנון הרוסי, הרי כיום ההוצאה מכוונת לכיוון ספרות הילדים, ומבקשת להציג לקהל הישראלי קלאסיקות של מיטב הסופרים הרוסיים, ששלחו ידם גם בכתיבה לדור הצעיר. הכותר הראשון שצפוי לעלות על המדפים במסגרת סדרת "שמש" החדשה לדור הצעיר הוא "ד"ר איכואב" של קורניי צ'וקובסקי (שני כרכים), בתרגומה של אלה סוד, בעריכה מדעית של ד"ר זויה קופלמן ועם האירורים הנפלאים של בתיה קולטון. "סדרת 'שמש' היא ביטוי לפעם הראשונה שבה

הוצאת ספרים ישראלית מתמקדת בתרגום ובהגשה של ספרי ילדים מהקורפוס הרוסי. כמו כל הכותרים שלנו, גם כאן אנו מתפקדים כמעין 'מיני-אקדמיה', כאשר כל אחד מהכותרים נבחר לאחר דיון מעמיק, ושילוב פעולה של חברי מערכת, מתרגמים ומאיירים, מרחיבה גולדין.

אינך מפחדת שספר שאינו מבוסס רק על וטצאפ ורשתות חברתיות לא ידבר לדור הצעיר?

"הערך המוסף של הספרות הרוסית היא שהיא קלאסיקה. זו יצירה שיכולה לחצות את ממד הזמן. כשגדולי הספרות הרוסית כתבו לילדים הם כתבו על

גאוזה רוסית

"כנפיים" מאת מיכאיל קוזמין

הרומן "כנפיים" ראה אור בשנת 1906 בגיליון נובמבר של "וסי" ("מאזניים"), הביטאון של הזרם הסימבוליסטי דווקא. הספר חולל סנסציה. שתי מהדורות נוספות הודפסו בזו אחר זו. זו הייתה הפעם הראשונה בהיסטוריה המודרנית שספר שכולו שיר הלל לאהבה חד מינית, פורסם באופן גלוי ונעשה נגיש לכול. אמנם "תמונתו של דוריאן גריי" של אוסקר ויילד (1890) ו"חסר המוסר" של אנדרה ז'יד (1902) ראו אור עוד לפני כן, אך בשניהם התכנים ההומו-ארוטיים מועברים במרומז ולא בצורה חושפנית ונועזת כמו בספרו של קוזמין. עד כה רק יצירות ספורות של מיכאיל קוזמין תורגמו לשפה העברית, זהו הספר הראשון הוואה אור בעברית במסגרת סדרת "משעולים" של הוצאת "קדימה".

תרגם מרוסית: פטר קריקסונוב. עריכה מדעית ומסת מבוא: פרופ' מרגלית פינקלברג, 140 עמודים.

פורמליזם ממקור ראשון

"דוסטויבסקי וגוגול - לקראת התיאוריה של הפרודיה" מאת יורי טניאנוב

יורי טניאנוב (1894-1943) היה חוקר, סופר, משורר, מחזאי, תסריטאי, מתרגם ומבקר ספרות. מנציגיה הבולטים והמוכשרים של חבורת ה- OPOYAZ-האגודה לחקר הלשון הפואטית, שכונתה בהמשך דרכה "האסכולה הפורמלית", עסק רוב חייו האקדמיים בחקר ההיסטוריה הספרותית. עבודותיו הרבות של טניאנוב מהוות פרמנט משמעותי בחקר ז'אנרים ספרותיים, בחקר ההשפעה הספרותית והפרודיה הספרותית. כולן ניכרת תפיסתו המיוחדת של טניאנוב את ההיסטוריה של הספרות כמנגנון דינאמי-חי ולא סטאטי. גם כיום נחשב ספר זה לעבודה התיאורטית המשמעותית ביותר של טניאנוב וכלמסה מכווננת בחקר הספרות והתרבות בכלל. פרט לעצם מהותה מסמך היסטורי-תרבותית, חובקת עבודה זאת, לא פחות ולא יותר, סקירה פנורמית של מאה שנים בהיסטוריה של הספרות הרוסית.

תרגום מרוסית, הערות ומסת מבוא: איסנה גולדין, עריכה מדעית ואחרית דבר: ד"ר ולדימיר פפרני, 98 עמודים.

מדעי, אבל מה שמתפרסם ב'קדימה' עובר סינון קפדני של אנשים מהתחום המדעי, עורכים לשוניים ואנשי מערכת.

בנוסף לכך אנו באים להחזיר את חוויית הקריאה הייחודית. מהסיבה הזאת אנו משקיעים ברמה שקשה לתאר בכל כותר וכותר: הן מבחינת העיצוב והן מבחינת חוויית הקריאה. זה מתבטא בכריכה עבה, דף עבה ומתוח, איורים מדויקים ועריכה מוקפדת. דווקא העובדה שאנו הולכים צעד אחד אחורה וחוזרים למקורות הקריאה הוא היתרון שלנו. יש במהלך הזה אלמנטים שאי אפשר לשחזר".

מטריות ובמשלבי השפה שגם אם נפתח את זה בעוד מאתיים או שלוש מאות שנה הם יהיו רלוונטיים. מצד שני אם אנחנו משווים כותרים אלה לספרות הישראלית שנכתבת לא פעם ביד מהירה, נראה שיש הבדל בתמות ובפואטיקה. בסופו של דבר כשמדובר בגדולי הסופרים הרוסיים ובהשקעה אדירה בכל כותר, אנו רואים שכל המרכיבים שבתוך היצירה הם אלו שהופכים אותה ליצירה ספרותית אל-זמנית. זה מזכיר לי אמירה של אוסקר וילד שצייין ש: 'פעם קראו כולם אך כתבו מעט, בעוד היום המצב הוא הפוך: כותבים כולם וקוראים מעט'. אז נכון שקל יותר להוציא ספר